

امکان سنجی تأثیرات توسعه گردشگری در عشایر بختیاری

مسعود صفری علی اکبری* - استادیار گروه جغرافیا، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
حجت‌الله صادقی - دکتری گروه علوم جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشکده علوم جغرافیایی و برنامه‌ریزی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

تاریخ دریافت: ۰۷ خرداد ۱۴۰۰

تاریخ پذیرش: ۳۰ تیر ۱۴۰۰

چکیده

مقدمه: گردشگری در قالب الگوهای فضایی در حال گسترش است که گردشگری عشایری نیز یکی از این الگوها است. توسعه گردشگری در هر الگوی فضایی می‌تواند تأثیرات و پیامدهای خاص خود را داشته باشد. کشور ایران با توجه به برخورداری از تنوع عشایری، از ظرفیت قابل توجهی در زمینه توسعه گردشگری برخوردار است.

هدف پژوهش: هدف این تحقیق، امکان‌سنجی تأثیرات توسعه گردشگری در عشایر بختیاری است.

روش‌شناسی پژوهش: روش تحقیق-توصیفی-تحلیلی و از نظر هدف کاربردی و جز تحقیقات کمی-ژرف‌نگر است. جامعه آماری تحقیق را افراد علمی و اجرایی (کارشناسان) مرتبط با موضوع تشکیل می‌دهند. با توجه به اینکه آمار دقیقی از جامعه آماری در دسترس نیست، حجم نمونه را ۲۰۰ نفر از افراد علمی و اجرایی تشکیل داده‌اند. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسش‌نامه بوده است که روایی آن از طریق نخبگان انجام و پایایی آن نیز از طریق آلفای ضریب کرونباخ برابر با ۰/۸۱ محاسبه و تایید شد. نمونه‌گیری نیز به صورت هدفمند انجام شد.

قلمرو جغرافیایی پژوهش: قلمرو جغرافیایی پژوهش را منطقه تحت پوشش عشایر بختیاری شامل استان‌های چهارمحال و بختیاری، خوزستان و اصفهان تشکیل داده‌اند.

یافته‌ها و بحث: یافته‌ها نشان می‌دهد که سه شاخص اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و زیست محیطی در سطح کمتر از ۰/۰۵ معنادار هستند. اختلاف میانگین شاخص اقتصادی (۱/۲۸) و شاخص اجتماعی (۱/۲۴) نشان می‌دهد که تأثیر گردشگری از نظر این دو شاخص در جامعه عشایری می‌تواند مثبت باشد، اما از نظر شاخص زیست محیطی (۱/۱۰۱-)، نوع تأثیرگذاری آن منفی است. نتیجه رگرسیون نیز تایید نمود که توسعه گردشگری می‌تواند ۴۲ درصد در ارتقاء ظرفیت‌های موجود عشایری موثر باشد. همچنین همبستگی پیرسون از وجود رابطه معنادار بین شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی گردشگری اشاره دارد که با توجه به ضریب همبستگی، بین دو شاخص اقتصادی و اجتماعی رابطه مثبت و مستقیم وجود دارد.

نتایج: نتیجه از وجود رابطه میان توسعه گردشگری و ارتقاء ظرفیت‌های عشایری اشاره دارد. توسعه گردشگری می‌تواند به بهبود برخی شاخص‌های توسعه در جامعه عشایر منجر شود. آنچه در این زمینه مهم است مدیریت بهینه در راستای کاهش اثرات زیست محیطی گردشگری بر زیست بوم عشایر بختیاری است.

کلیدواژه‌ها: امکان‌سنجی، توسعه گردشگری، عشایر بختیاری.

مقدمه

امروزه گردشگری به عنوان یکی صنعت مهم در جهان نقش ایفاء می‌نماید بگونه‌ای که گردشگری شش درصد از تجارت جهانی را تشکیل می‌دهد (ژاد ایرانی و همکاران، ۱۳۹۰: ۲). اهمیت صنعت گردشگری بسیار بیشتر از رشد اقتصادی و اشتغال‌زایی، در سطح جهانی است. چنانچه از این صنعت می‌توان برای حفظ و افزایش فرصت‌های مناسب آتی، افزایش آگاهی مردم از طریق شناسایی فرهنگ‌های خاص و ترویج آنها و حتی برای کاهش تنش‌های سیاسی استفاده کرد (Lukjanova, 2019: 2). گردشگری به عنوان یکی از منابع درآمد و ایجاد اشتغال می‌تواند رهیافتی برای توسعه اقتصادی باشد. گردشگری به خصوص در زمانی که سود فعالیت‌های دیگر بخش‌های اقتصادی در حال کاهش باشد، جایگزین مناسبی برای آنها و راهبردی برای توسعه است. بر این مبنا دلیل اصلی توسعه گردشگری غلبه بر پایین بودن سطح درآمد و ارائه فرصت‌های جدید شغلی و تحولات اجتماعی در جامعه است و می‌تواند امیدهایی را برای کاهش فقر به خصوص در نواحی که به نحوی دچار رکود اقتصادی شده‌اند فراهم آورد (پاپلی یزدی، ۱۳۸۶: ۲۵). بنابراین گردشگری پدیده‌ای است چندوجهی که برنامه‌ریزی آن نیز مستلزم تامل در ابعاد گوناگون آن است. هفت عامل کلیدی برای گردشگری به عنوان یک راهبرد توسعه در کشورهای در حال توسعه مطرح است که عبارت‌اند از: توزیع درآمد، آزادی تجارت و حذف انحصارات، استمرار رشد تقاضا، هزینه‌ها، اشتغال، منزلت اجتماعی-سیاسی و در نهایت گردشگری هدفمند (حسینی و محمدی، ۱۳۹۱: ۳۶).

در حقیقت توسعه گردشگری به عنوان یک کاتالیزور مؤثر برای توسعه اقتصادی و اجتماعی محسوب می‌شود که موجب بهبود شرایط اقتصادی و اجتماعی خواهد شد؛ اما با توجه به نقش مهم این صنعت در توسعه، همواره مشکلاتی وجود دارد که مانع از توسعه این صنعت می‌شود (لطیفی و همکاران، ۱۳۹۲: ۷۷). در اینجا است که اهمیت و کنکاش در راستای بسترسازی‌های لازم جهت توسعه گردشگری در سطوح محلی و منطقه ضرورت پیدا می‌کند. ظرفیت‌های زیادی در زمینه توسعه گردشگری در سطح سرزمینی و منطقه‌ای وجود دارد که نیازمند شناخت دقیق این ظرفیت‌ها است؛ چرا که توسعه هر منطقه، بر اساس ظرفیت‌های آن شکل می‌گیرد (Nicula et al, 2013: 532) و برنامه‌ریزی برای بخش گردشگری نیز نیازمند شناخت ظرفیت‌ها است (Milova et al, 2017: 440). در بحث گردشگری، این ظرفیت‌ها در الگوهای فضایی مختلف شکل گرفته و با توجه به توسعه صنعت و فناوری، اهمیت این بخش از اقتصاد دوچندان شده است. یکی از الگوهای فضایی و مهم گردشگری در عصر حاضر، گردشگری مبتنی بر کوچ یا همان گردشگری عشایری است.

گردشگری عشایری یکی از نوین‌ترین زیرشاخه‌های گردشگری است. با توجه به سبک زندگی امروز و پیشرفت صنعت و تکنولوژی زندگی در دامان طبیعت می‌تواند برای بسیاری از مردم جالب و دیدنی باشد (Ishii, 2012: 293). گردشگری عشایری نوعی از گردشگری است که در محیط‌های وابسته به قلمرو کوچندگی عشایر انجام می‌شود و بازدید از جاذبه‌های فرهنگی و اجتماعی مرتب با زندگی عشایری و جاذبه‌های طبیعی موجود در منطقه ییلاقی-قشلاقی عشایر مدنظر گردشگر است (لطیفی و همکاران، ۱۳۹۰: ۵۶). گردشگری عشایری بر قدرت اقتصادی عشایر می‌افزاید (قدیری معصوم و همکاران، ۱۳۸۹: ۲۳) و می‌تواند موجب بهبود زندگی اقتصاد افراد قومی-محلی شود (Wu, 2000: 56). همچنین گردشگری می‌تواند موجب توانمندسازی و احیای فرهنگ‌های مردمی و فرهنگ‌های از بین رفته و جدا شده شود (Harris et al, 2006: 45). گردشگری و مدیریت آن توسط عشایر باعث تقویت بینان‌های اقتصادی عشایر و نظارت بیشتر بر محیط زیست می‌داند (قنبری و همکاران، ۱۳۹۳). گردشگری بر شاخص امنیت و توسعه آن در سطح جامعه محلی و ملی مؤثر است (بازرلو و همکاران، ۱۳۹۲). گردشگری عشایری بر جامعه میزبان تأثیرات زیادی از جمله افزایش آگاهی، ارتقاء استفاده از فناوری، بهبود تعامل، افزایش اشتغال و تولید را به دنبال دارد (Gantemur, 2020). سبک زندگی عشایر در بستر زمانی می‌تواند تحت تأثیر گردشگری تغییرات زیادی داشته باشد (Tiberghien & Feifan, 2016) و البته برخی از این تأثیرات مثبت و برخی منفی است. افزایش سود و آموزش، تنوع تولید و اشتغال، کاهش مهاجرت، بهبود حس تعلق، رونق صنایع دستی و بازاریابی از تأثیرات مثبت آن است (Steenjacobse, 2010) و تخریب محیط زیست عشایری، تغییر فرهنگ، تغییر کوچ و تسلط فناوری از تأثیرات منفی آن می‌تواند باشد (Eka, 2018) با توجه به تأثیرات مثبت صنعت گردشگری و با توجه به چالش‌هایی که جوامع عشایری با آن مواجه هستند همانند نبود فرصت‌های اقتصادی، مشکلات فرهنگی، زیست محیطی، شکست پیوندهای اجتماعی، فروپاشی نظام ایلی، مهاجرت، سرریز نیروهای بیکار به حاشیه شهرها، پیدایش کمربند فقر در پیرامون شهرهای بزرگ (میرواحدی و اسفندیاری، ۱۳۹۵: ۶۴)، به نظر می‌رسد که توجه به گردشگری عشایری می‌تواند غیرقابل انکار و یک رویکرد ضروری تلقی شود.

از آن جا که زندگی عشایر در بسیاری از کشورها از بین رفته، خود این موضوع کنجکاو بسیاری از گردشگران را جلب می‌کند تا با این نوع زندگی آشنا شوند. این نوع از گردشگری می‌تواند به عنوان یک راهبرد با برنامه‌ریزی اصولی و شناسایی مزیت‌ها و محدودیت‌های

گردشگری عشایری، نقش موثری در توسعه و تنوع بخشی به اقتصاد منطقه ای و به خصوص جامعه کوچ نشین، بر عهده داشته باشد (رحیمی و سائلی، ۱۳۹۲: ۱). توسعه گردشگری عشایری، امکان افزایش درآمد خانوارهای عشایری، اشتغال زایی و جلوگیری از مهاجرت های عشایری را در بستر بهبود کیفیت زندگی و توزیع متعادل خدمات و تسهیلات رفاهی در مناطق عشایری، فراهم می کند (قنبری و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۰۵). در کشور ایران نیز این نوع گردشگری می تواند اهمیت زیادی داشته باشد. همچنانکه امروزه گردشگری عشایری به عنوان یکی از نوین ترین شاخه های گردشگری در ایران، سهم برجسته ای به خود اختصاص داده و هر سال توجه گردشگران زیادی را به خود جلب می کند (زارعی و همکاران، ۱۳۹۷: ۲۲). کشور ایران با سابقه ای دیرین و کهن با قومیت های مختلف و اقلیم های متفاوت، دارای بستر بسیار مناسبی به منظور برنامه ریزی انواع گردشگری است و با توجه به این که ایران یکی از معدود کشورهایی است که کوچ، همچون گذشته در آن جریان دارد و هنوز عشایر ایرانی سنت های خویش را برپا می دارند، می تواند محل مناسبی برای برنامه ریزی توریسم عشایری باشد (بازرلو و همکاران، ۱۳۰۲: ۱۰۳). در واقع دیدنی های زندگی کوچ نشینی می تواند جذابیت های بسیاری برای گردشگران داخلی و خارجی داشته باشد و به صنعت گردشگری کشور کمک کند (میرواحیدی و اسفندیاری بیات، ۱۳۹۵: ۶۲).

قلمرو ایل بختیاری با جاذبه های طبیعی، منابع و پتانسیل های سنتی، فرهنگی و زیست محیطی، فرصت بزرگی در توسعه گردشگری عشایری، در ایران به شمار می رود (قنبری و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۰۵). قلمروی جغرافیایی این ایل شامل زاگرس مرکزی و دامنه های آن می شود. از نظر تقسیمات کشوری، شامل بخش های وسیعی از شمال و شمال شرق استان خوزستان، استان چهارمحال و بختیاری و قسمت هایی غربی استان اصفهان می شود. شهرستان های فریدونشهر، فلاورجان، لنجان، دزفول، شوشتر، مسجد سلیمان، رامهرمز، ایذه، شهرکرد، فارس، بروجن، کوهرنگ، اندیکا و لردگان شامل این محدوده می شود. (صیدایی و صادقی، ۱۳۹۸: ۲۲۶). مساحت منطقه بیلاقی ایل بختیاری حدود ۱/۵ میلیون هکتار و مساحت منطقه قشلاقی حدود ۲/۵ میلیون هکتار است. طول مسیرهای کوچ ایل بختیاری نیز برابر با ۵۴۰ کیلومتر است (www.cenesta.org). از نکات جالب توجه می توان به مسیر کوچ ایل بختیاری به عنوان یکی از جاذبه های مهم گردشگری اشاره نمود؛ چرا که مسیر کوچ از ارتفاعات سخت گذر و پر فراز و نشیب رشته کوه های زاگرس و رودخانه های پر آب سرشاخه های مختلف کارون می گذرد و این یکی از ناهموارترین راه های عشایری کشور است که عبور از آن، از مشکلات مهم کوچ نشینان بختیاری بوده است. استقرار آن در دو منطقه بیلاق و قشلاق و نحوه زندگی آنها از جنبه های مختلف سکوتی، تغذیه، آداب و رسوم، تولید لبنیات، مراسمات مختلف، سیاه چادرها، لباس ها، زیستگاه های انسانی و... همه می تواند از جاذبه های گردشگری ایل بختیاری قلمداد شود. همچنین از جمله جاذبه های طبیعی ایل بختیاری می توان به ایلراه دزپارت، ایل راه دو آب، منطقه کوه سفید، منطقه هزارچم، منطقه تازار، دشت شیمبار، منطقه بازفت، مسیرهای رودخانه ای کارون و... اشاره نمود. بنابراین الگوی فضایی شکل گرفته شده تحت عنوان گردشگری عشایر بختیاری می تواند از جنبه های مختلف فرهنگی، اکوتوریسمی، مردم شناسی، ماجراجویانه و... قابل توجه و در گردشگری عشایری کشور مؤثر باشد. مکان های استقرار و مسیر کوچ نشینی ایل بختیاری در کنار جاذبه های فرهنگی-اجتماعی کمیاب آن، زمینه توسعه گردشگری و برنامه ریزی در این زمینه را ضرورت می بخشد. آنچه امروزه شاهد آن هستیم این است که رویکرد گردشگری در زمینه عشایر بختیاری وجود ندارد و مواردی که مشاهده شده است به صورت محدود بوده است. ظرفیت و جاذبه های متنوعی زیادی وجود دارد که می تواند زمینه ساز رونق گردشگری در منطقه عشایر بختیاری شود. بنابراین با توجه به این ظرفیت های طبیعی و انسانی می توان بیان نمود که امکان توسعه گردشگری عشایر بختیاری وجود دارد، اما آنچه که مهم است این می باشد که چه تاثیراتی می تواند در جامعه عشایری بر جای بگذارد. به عبارت تاثیرات و پیامدهای احتمالی توسعه گردشگری در منطقه عشایری بختیاری چه می باشند. با انجام این تحقیق، بخشی از گپ های مطالعاتی و تصمیم گیری، در زمینه شناخت تاثیرات توسعه گردشگری عشایری مشخص می شود.

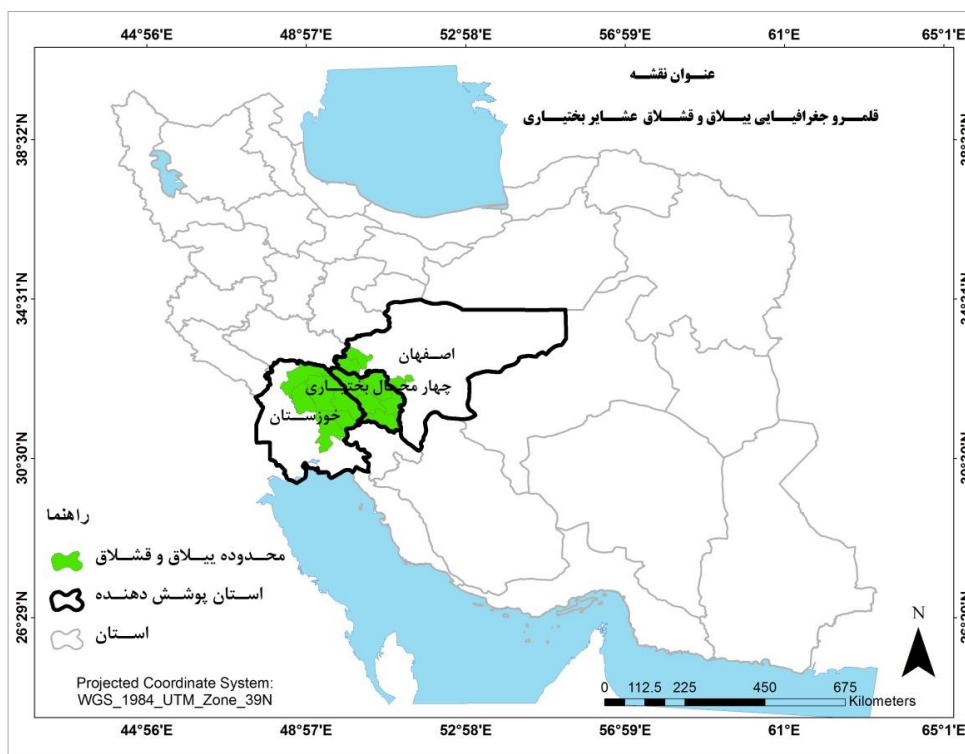
روش شناسی پژوهش

روش تحقیق با توجه به ماهیت آن توصیفی-تحلیلی، ژرف نگر و از نظر هدف کاربردی است. همچنین بر اساس روش، کمی-پیمایشی است. جامعه آماری تحقیق را افراد علمی و اجرایی (کارشناسان) مرتبط با موضوع تشکیل می دهند. با توجه به اینکه آمار دقیقی از جامعه آماری در دسترس نیست، حجم نمونه را ۲۰۰ نفر از افراد علمی و اجرایی تشکیل داده اند. این افراد در اداره عشایری استان، بیمه روستاییان و عشایری، جهاد کشاورزی، سازمان مدیریت و برنامه ریزی، دفتر امور روستایی، میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و همچنین دانشگاه ها مشغول به فعالیت بوده اند. ابزار گردآوری داده ها، پرسش نامه بوده که روایی آن از طریق جامعه نخبگان تایید و پایایی نیز از طریق آلفای کرونباخ با

ضریب ۰/۸۱ تایید شد. روش توزیع پرسش‌نامه نیز به صورت هدفمند بوده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز از نرم‌افزار SPSS استفاده شد. آزمون‌های تحقیق نیز شامل آزمون تی تک نمونه‌ای و رگرسیون بوده است.

قلمرو جغرافیایی پژوهش

قلمرو جغرافیایی این تحقیق، قلمرو ایل بختیاری است. قلمروی جغرافیایی این ایل شامل زاگرس مرکزی (که کوه‌های بختیاری نامیده می‌شود) و دامنه‌های آن می‌شود. از نظر تقسیمات کشوری، شامل بخش‌های وسیعی از شمال و شمال شرق استان خوزستان، استان چهارمحال و بختیاری و قسمت‌هایی غربی استان اصفهان می‌شود. شهرستان‌های فریدونشهر، فلاورجان، لنجان، دزفول، شوشتر، مسجد سلیمان، رامهرمز، ایذه، شهرکرد، فارس، بروجن، کوهرنگ، اندیکا و لردگان شامل این محدوده می‌شود. بیلاق این ایل در محدوده استان‌های چهارمحال و بختیاری و اصفهان و قشلاق آنها در استان خوزستان قرار دارد. بخشی از رشته‌کوه زاگرس که در این محدوده قرار دارد و با نام محلی کوه تراز، گینو و ليله شناخته می‌شود، بیلاق و قشلاق ایل بختیاری را از هم جدا می‌کند. در واقع بیلاق بختیاری‌ها در شرق و قشلاق آنها در غرب رشته‌کوه زاگرس واقع شده است. سه مسیر اصلی ایلرا بین بیلاق و قشلاق وجود دارد که کلیه باب‌ها و طایفه‌ها از آنها استفاده می‌کنند. مساحت منطقه بیلاقی ایل بختیاری حدود ۱/۵ میلیون هکتار و مساحت منطقه قشلاقی حدود ۲/۵ میلیون هکتار است. طول مسیرهای کوچ ایل بختیاری نیز برابر با ۵۴۰ کیلومتر است (صدایی و صادقی، ۱۳۹۸: ۲۲۶).

شکل ۱. نقشه موقعیت جغرافیایی عشایر بختیاری (بازترسیم، ۱۴۰۰)

یافته‌ها و بحث

نتایج توصیفی نشان داد که میانگین سنی نمونه مورد مطالعه ۳۰ سال بوده است که این افراد در دامنه سنی ۲۶ تا ۵۶ سال بوده‌اند. از نظر تحصیلات نیز ۴۱/۴ درصد لیسانس، ۲۲/۳ درصد نمونه دارای تحصیلات فوق لیسانس، ۱۳/۸ درصد دکتری و مابقی نیز فوق دیپلم داشته‌اند. ۱۱/۳ درصد در دانشگاه و ۹۸/۷ درصد نیز در ارگان‌های مرتبط مشغول به فعالیت بوده‌اند. نتیجه توصیفی نشان داد که بیش از ۴۳/۴ درصد نمونه آماری نسبت به توسعه گردشگری در عشایر بختیاری اعتقاد بسیار زیاد، ۱۹/۳ درصد نیز گزینه زیاد و بیش از ۱۴/۸ درصد نیز گزینه

متوسط را انتخاب نموده اند. بنابراین آنها معتقدند که در صورت برنامه ریزی و رفع موانع، امکان رونق چنین نوع گردشگری در محدوده زندگی عشایر بختیاری وجود دارد.

شناخت و ارزیابی ظرفیت‌های توسعه گردشگری در عشایر بختیاری

ارزیابی ظرفیت‌های شناخته شده توسعه گردشگری عشایر بختیاری با آزمون تی تک نمونه ای نشان می دهد ۱۲ ظرفیت اشاره شده در جدول (۱) در سطح کمتر از ۰/۰۵ معنادار بوده اند. برای بررسی جهت معناداری، از اختلاف میانگین و آمار تی آزمون استفاده می شود. نتایج اختلاف میانگین آزمون تایید می نماید که ظرفیت‌های توسعه گردشگری شامل صنایع دستی بومی و محلی (۱/۲۰)، فرهنگ و آداب غنی (۰/۹۰۱)، مسیر کوچ (۱/۳۵)، غذاهای سنتی و متنوع (۱/۰۵)، جاذبه های اکوتوریسمی بیلاق و قشلاق (۱/۱۰)، شیوه دامداری (۱/۴۰)، زندگی در سیاه چادرهای عشایر (۱/۳۱)، جذابیت عبور از رودهای کارون، بازفت و... (۱/۰۶)، بناها و آثار تاریخی مسیر کوچ (۰/۸۰۱)، سبک زندگی (۱/۴۲)، موسیقی عشایر بختیاری (نی نوازی) (۱/۱۰۱) و گیاهان داروئی مسیر کوچ (۱/۱۰۰)، می توانند تاثیرگذاری زیادی داشته باشند. به عبارت دیگر این ظرفیت‌ها، در راستای توسعه گردشگری عشایر بختیاری بسیار مهم بوده و بایستی برنامه ریزی جهت استفاده از این گونه گردشگری، بر پایه تقویت و استفاده از این فرصت‌ها مورد تاکید قرار گیرد.

جدول ۱. شناخت و ارزیابی ظرفیت‌های توسعه گردشگری در عشایر بختیاری

مبنای آزمون = ۳					T	ظرفیت‌ها
فاصله اطمینان در سطح ۹۵ درصد		اختلاف از میانگین	سطح معنی‌داری	درجه آزادی		
حد بالا	حد پایین					
۱/۳۶	۱/۰۳۱	۱/۲۰	۰/۰۰۰	۱۹۹	۱۴/۰۱	صنایع دستی بومی و محلی عشایر بختیاری
۱/۰۸	۰/۷۱۸	۰/۹۰۱	۰/۰۰۰	۱۹۹	۹/۷۶	فرهنگ و آداب غنی عشایر بختیاری
۱/۴۶	۱/۲۳	۱/۳۵	۰/۰۰۰	۱۹۹	۲۲/۳	مسیر کوچ عشایر بختیاری
۱/۱۹	۰/۹۰۶	۱/۰۵	۰/۰۰۰	۱۹۹	۱۴/۴	غذاهای سنتی و متنوع عشایر بختیاری
۱/۳۵	۱/۰۴	۱/۲۰	۰/۰۰۱	۱۹۹	۱۵/۰۸	جاذبه های اکوتوریسمی بیلاق و قشلاق
۱/۴۹	۱/۳۰	۱/۴۰	۰/۰۰۰	۱۹۹	۲۹/۷	شیوه دامداری عشایر بختیاری
۱/۴۶	۱/۱۴	۱/۳۱	۰/۰۰۰	۱۹۹	۱۶/۰۲	زندگی در سیاه چادرهای عشایر بختیاری
۱/۲۰	۰/۸۹۳	۱/۰۶	۰/۰۰۰	۱۹۹	۱۳/۲	جذابیت عبور از رودهای کارون، بازفت و...
۰/۹۹۵	۰/۶۰۴	۰/۸۰۱	۰/۰۰۰	۱۹۹	۸/۰۶	بناها و آثار تاریخی مسیر کوچ
۱/۵۴	۱/۲۵	۱/۴۲	۰/۰۰۲	۱۹۹	۱۹/۳	سبک زندگی عشایر بختیاری
۱/۲۶	۰/۹۳۵	۱/۱۰۱	۰/۰۰۰	۱۹۹	۱۳/۱	موسیقی عشایر بختیاری (نی نوازی)
۱/۲۵	۰/۹۴۱	۱/۱۰۰	۰/۰۰۰	۱۹۹	۱۳/۶	گیاهان داروئی مسیر کوچ

امکان‌سنجی تأثیرات اقتصادی توسعه گردشگری در عشایر بختیاری

نتایج حاصل از آزمون تی تک‌نمونه‌ای در سطح تاثیرات اقتصادی توسعه گردشگری در عشایر بختیاری اشاره به آن دارد که ۸ متغیر اقتصادی در ارتباط با توسعه گردشگری منطقه، در سطح کمتر از ۰/۰۵ معنادار بوده اند. بررسی جهت معناداری با استفاده از اختلاف میانگین و آماره t آزمون تایید می نماید که توسعه گردشگری از نظر متغیرهای اقتصادی می تواند تاثیرگذاری مثبتی داشته باشد. این متغیرها عبارت اند از رونق و تنوع تولید (دامداری) (۱/۱۰۰)، رونق صنایع دستی (۱/۱۰۳)، ایجاد اشتغال (۱/۶۰)، افزایش درآمد خانوار (۰/۸۰۲)، کاهش فقر اقتصادی (۱/۳۰)، رونق بازاریابی محصولات بومی (۱/۹۳۵۰)، توانمندسازی اقتصادی (۱/۵۰) و افزایش سرمایه گذاری (۱/۲۵). بنابراین گردشگری در جامعه عشایری بختیاری و قلمرو جغرافیایی آنها می تواند از نظر اقتصادی یک تحول ملموس را از جهات مختلف ایجاد نماید. از مهمترین تاثیرات اقتصادی گردشگری در جامعه عشایری می توان به ایجاد اشتغال، توانمندسازی اقتصادی و کاهش فقر اشاره نمود. در واقع در صورت توسعه گردشگری، این متغیرها بیشترین تاثیر را خواهند پذیرفت (جدول ۲).

جدول ۲. امکان سنجی تأثیرات اقتصادی توسعه گردشگری در عشایر بختیاری

مبنای آزمون = ۳						تأثیرات اقتصادی
فاصله اطمینان در سطح ۹۵ درصد		اختلاف از میانگین	سطح معنی‌داری	درجه آزادی	t	
حد بالا	حد پایین					
۱/۲۶	۰/۹۳۵	۱/۱۰۰	۰/۰۰۰	۱۹۹	۲۳/۲	رونق و تنوع تولید (دامداری)
۱/۲۵	۰/۹۴۱	۱/۱۰۳	۰/۰۰۰	۱۹۹	۹/۶۷	رونق صنایع دستی
۱/۷۳	۱/۴۶	۱/۶۰	۰/۰۰۰	۱۹۹	۲۱/۷	ایجاد اشتغال
۰/۹۶۳	۰/۶۳۷	۰/۸۰۲	۰/۰۰۰	۱۹۹	۲۲/۳	افزایش درآمد خانوار
۱/۴۱	۱/۱۸	۱/۳۰	۰/۰۰۰	۱۹۹	۲۶/۲	کاهش فقر اقتصادی
۱/۴۶	۱/۲۳	۱/۳۵	۰/۰۰۳	۱۹۹	۱۶/۱	رونق بازاریابی محصولات بومی
۱/۶۱	۱/۳۸	۱/۵۰	۰/۰۰۰	۱۹۹	۱۱/۹	توانمندسازی اقتصادی
۱/۴۰	۱/۰۹	۱/۲۵	۰/۰۰۰	۱۹۹	۳۰/۵	افزایش سرمایه گذاری

امکان سنجی تأثیرات اجتماعی-فرهنگی توسعه گردشگری در عشایر بختیاری

از دیگر تأثیرات توسعه گردشگری در جامعه عشایری بختیاری، تأثیرات اجتماعی-اقتصادی این صنعت می‌باشند. نتایج حاصل از آزمون تی تک‌نمونه‌ای نشان داد که ۱۰ متغیر اجتماعی-فرهنگی گردشگری، در سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ قرار دارند. بررسی جهت معناداری آزمون با توجه به اختلاف میانگین نشان می‌دهد که توسعه گردشگری می‌تواند در زمینه‌های مختلف اجتماعی-فرهنگی جامعه عشایر تأثیرات مطلوب و مثبتی داشته باشد و در واقع به ترقی این شاخص کمک نماید. از مهمترین متغیرهایی اجتماعی-فرهنگی که بهبود آنها با تحقق صنعت گردشگری در عشایر بختیاری امکان پذیر است می‌توان به متغیرهای جلوگیری از مهاجرت (۱/۱۵)، بهبود پیوندهای اجتماعی (۰/۹۵۰)، توزیع مناسب خدمات (۱/۵۱)، بهبود تسهیلات رفاهی (۱/۲۵)، بهبود سواد و آموزش (۱/۴۰)، بهبود حس تعلق (۱/۳۱)، افزایش تعامل و همکاری (۱/۱۰۱)، ارتقاء امنیت منطقه (۱/۲۱)، توسعه مسیرهای بیلاق و قشلاق (۱/۳۵) و احیای آداب و فرهنگ های بومی (۱/۲۲) اشاره نمود. بر اساس اختلاف میانگین محاسبه شده، بیشترین تأثیر اجتماعی-فرهنگی گردشگری مربوط به متغیر توزیع مناسب خدمات، بهبود سواد و آموزش، بهبود حس تعلق و جلوگیری از مهاجرت بوده است (جدول ۳).

جدول ۳. امکان سنجی تأثیرات اجتماعی-فرهنگی توسعه گردشگری در عشایر بختیاری

مبنای آزمون = ۳						تأثیرات اجتماعی-فرهنگی
فاصله اطمینان در سطح ۹۵ درصد		اختلاف از میانگین	سطح معنی‌داری	درجه آزادی	t	
حد بالا	حد پایین					
۱/۲۸	۱/۰۱	۱/۱۵	۰/۰۰۰	۱۹۹	۱۶/۸	جلوگیری از مهاجرت
۱/۱۱	۰/۷۸۱	۰/۹۵۰	۰/۰۰۰	۱۹۹	۱۱/۱	بهبود پیوندهای اجتماعی
۱/۶۲	۱/۳۷	۱/۵۱	۰/۰۰۰	۱۹۹	۲۴/۴	توزیع مناسب خدمات
۱/۳۷	۱/۱۲	۱/۲۵	۰/۰۰۰	۱۹۹	۱۹/۸	بهبود تسهیلات رفاهی
۱/۵۴	۱/۲۵	۱/۴۰	۰/۰۰۵	۱۹۹	۱۹/۳	بهبود سواد و آموزش
۱/۴۳	۱/۱۶	۱/۳۱	۰/۰۰۰	۱۹۹	۱۹/۲	بهبود حس تعلق
۱/۲۵	۰/۹۴۷	۱/۱۰۱	۰/۰۰۰	۱۹۹	۱۴/۲	افزایش تعامل و همکاری
۱/۳۵	۱/۰۴	۱/۲۱	۰/۰۰۴	۱۹۹	۱۵/۷	ارتقاء امنیت منطقه
۱/۵۰	۱/۱۹	۱/۳۵	۰/۰۰۰	۱۹۹	۱۷/۱	توسعه مسیرهای بیلاق و قشلاق
۱/۳۲	۱/۰۷	۱/۲۲	۰/۰۰۰	۱۹۹	۱۹/۴	احیای آداب و فرهنگ های بومی

امکان‌سنجی تأثیرات زیست محیطی توسعه گردشگری در عشایر بختیاری

از دیگر تأثیرات توسعه گردشگری در جامعه عشایری، تأثیرات زیست محیطی می‌باشد. به عبارت دیگر بخشی از تأثیرات توسعه گردشگری به محیط زیست مربوط می‌شود. نتیجه آزمون تی تک‌نمونه‌ای در سطح تأثیرات زیست محیطی توسعه گردشگری در جدول زیر اشاره به آن دارد که که ۸ متغیر بررسی شده در سطح کمتر از ۰/۰۵ معنادار بوده‌اند. نتایج اختلاف میانگین و آماره t گزارش شده آزمون نیز تایید می‌نماید که تأثیرگذاری توسعه گردشگری از نظر متغیرهای زیست محیطی قابل توجه و دارای اهمیت است؛ اما نوع تأثیرگذاری منفی است. به عبارت دیگر جامعه آماری معتقد است که با توسعه گردشگری، هر چند تأثیرات اقتصادی و اجتماعی مثبتی به دنبال دارد، اما از نظر زیست محیطی تأثیرات منفی و نامطلوبی را خواهد داشت. بررسی اختلاف میانگین متغیرهای زیست محیطی شامل حفظ جنگل‌های بلوط (۰/۸۰۰-)، حفظ گونه‌های جانوری (۱/۳۱-)، حفظ گونه‌های گیاهی (۰/۸۵۰-)، حفظ منابع آب در مسیر کوچ (۱/۰۱-)، عدم ریختن زباله در مسیر کوچ (۰/۹۰۰-)، حفظ مراتع طبیعی عشایر (۰/۹۵۰-)، عدم تخریب اراضی زراعی و باغی در مسیر کوچ (۱/۲۵-) و حفظ چشم‌اندازهای طبیعی (۰/۹۵۲-)، این نکته مهم را تایید می‌نماید. به عبارت دیگر گردشگری موجب از بین رفتن جنگل‌های بلوط، انقراض گونه‌های گیاهی و جانوری، تخریب مراتع و چشم‌اندازهای طبیعی خواهد شد. بر اساس اختلاف میانگین گزارش شده بیشترین تأثیر زیست محیطی گردشگری از نظر متغیرهای عدم حفظ گونه‌های جانوری و تخریب اراضی زراعی و باغی در مسیر کوچ بوده‌اند (جدول ۴).

جدول ۴. امکان‌سنجی تأثیرات زیست محیطی توسعه گردشگری در عشایر بختیاری

مبنای آزمون = ۳					t	تأثیرات زیست محیطی
فاصله اطمینان در سطح ۹۵ درصد		اختلاف از میانگین	سطح معنی‌داری	درجه آزادی		
حد بالا	حد پایین					
-۰/۶۳۷	-۰/۹۶۳	-۰/۸۰۰	۰/۰۰۰	۱۹۹	-۹/۶۷	حفظ جنگل‌های بلوط
-۱/۱۱۴	-۱/۴۶	-۱/۳۱	۰/۰۰۰	۱۹۹	-۱۶/۰۲	حفظ گونه‌های جانوری
-۰/۶۸۸	-۱/۰۱	-۰/۸۵۰	۰/۰۰۰	۱۹۹	-۱۰/۴	حفظ گونه‌های گیاهی
-۰/۸۴۶	-۱/۱۵	-۱/۰۱	۰/۰۰۰	۱۹۹	-۱۲/۸	حفظ منابع آب در مسیر کوچ
-۰/۷۱۸	-۱/۰۸	-۰/۹۰۰	۰/۰۰۰	۱۹۹	-۹/۷۶	عدم ریختن زباله در مسیر کوچ
-۰/۷۸۱	-۱/۱۱	-۰/۹۵۰	۰/۰۰۰	۱۹۹	-۱۱/۱	حفظ مراتع طبیعی عشایر
-۱/۱۱۳	-۱/۳۶	-۱/۲۵	۰/۰۰۰	۱۹۹	-۲۱/۲	عدم تخریب اراضی زراعی و باغی در مسیر کوچ
-۰/۷۸۱	-۱/۱۱	-۰/۹۵۲	۰/۰۰۰	۱۹۹	-۱۱/۱	حفظ چشم‌اندازهای طبیعی

ارزیابی شاخص‌های توسعه گردشگری

ارزیابی شاخص‌های توسعه گردشگری با توجه به تأثیرات نیز انجام شد تا بگونه‌ای نتایج آزمون در سطح متغیرها تایید شود. نتیجه آزمون تی تک نمونه‌ای در سطح شاخص‌ها نشان می‌دهد که هر سه شاخص اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و زیست محیطی در سطح کمتر از ۰/۰۵ معنادار هستند. به عبارت دیگر بررسی نتیجه در سطح شاخص‌ها نشان می‌دهد که توسعه گردشگری می‌تواند شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و زیست محیطی را تحت تأثیر قرار دهد. بررسی اختلاف میانگین شاخص اقتصادی (۱/۲۸) و شاخص اجتماعی-فرهنگی (۱/۲۴) نشان می‌دهد که توسعه گردشگری از نظر این دو بعد در جامعه عشایری بختیاری می‌تواند مثبت و موثر باشد، اما از نظر بعد زیست محیطی با توجه به اختلاف میانگین (۱/۰۱-)، نوع تأثیرگذاری آن منفی است (جدول ۵).

جدول ۵. ارزیابی شاخص‌های توسعه گردشگری در عشایر بختیاری

مبنای آزمون = ۳						شاخص‌ها
فاصله اطمینان در سطح ۹۵ درصد		اختلاف از میانگین	سطح معنی‌داری	درجه آزادی	T	
حد بالا	حد پایین					
۱/۳۳	۱/۲۲	۱/۲۸	۰/۰۰۰	۱۹۹	۴۶/۲	اقتصادی
۱/۲۹	۱/۱۸	۱/۲۴	۰/۰۰۰	۱۹۹	۴۵/۱	اجتماعی-فرهنگی
-۰/۹۵۸	-۱/۰۴	-۱/۱۰۱	۰/۰۰۰	۱۹۹	-۴۷/۲	زیست محیطی

سنجش میزان رابطه و اثرگذاری توسعه گردشگری در ارتقاء ظرفیت‌های جامعه عشایری

تحلیل واریانس مدل رگرسیونی نشان می‌دهد میزان خطای آلفای (Sig) تحلیل واریانس مدل رگرسیونی کمتر از میزان خطای قابل قبول (۰/۰۵) و برابر با ۰/۰۰۰ می‌باشد و لذا بین توسعه گردشگری و ظرفیت‌های جامعه عشایری در سطح اطمینان بالای ۹۹ درصد رابطه معنادار وجود دارد و در حقیقت توسعه گردشگری می‌تواند در ارتقاء ظرفیت‌های جامعه عشایری تأثیرگذار باشند (جدول ۶).

جدول ۶. آزمون معناداری رگرسیونی مدل رابطه و تاثیرات توسعه گردشگری و ظرفیت‌های جامعه عشایری

Model	Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Regression	۶/۶۷۹	۱	۶/۶۷۸	۲۳/۰۴۰	۰/۰۰۰
Residual	۵۷/۳۸	۱۹۸	۰/۲۹۰		
Total	۶۴/۰۶۶	۱۹۹	***		

بر اساس جدول (۷) مشاهده می‌گردد، میزان همبستگی بین توسعه گردشگری و ارتقا ظرفیت‌های موجود جامعه عشایری، برابر با ۰/۴۲۳ است که یک همبستگی مستقیم به شمار می‌آید. توسعه گردشگری مجموعاً توان تبیین ۴۲ درصد از تغییرات (واریانس) ظرفیت‌های موجود عشایری را دارا است و ۵۸ درصد از تغییرات این موضوع توسط عوامل دیگر تبیین می‌گردد.

جدول ۷. تبیین تغییرات متغیر وابسته (ارتقاء ظرفیت‌های موجود) از طریق توسعه گردشگری

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
۱	۰/۴۲۳	۰/۱۰۴	۰/۱۰۰	۰/۵۳۸

جدول (۸) نشان می‌دهد که توسعه گردشگری (متغیر مستقل) ۰/۴۲۳ واحد، متغیر وابسته (ظرفیت‌های موجود عشایری) را پیش‌بینی می‌نماید که به معنای پیش‌بینی ۴۲ درصد از تغییرات این متغیر است. در واقع با توسعه گردشگری امکان آن وجود دارد که ظرفیت‌های جامعه عشایری از جنبه‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی و حتی زیست محیطی ارتقاء یابد. این تأثیرگذاری یعنی اینکه توسعه گردشگری نیمی از بار توسعه را می‌تواند بر عهده داشته باشد و تحولات قابل ملاحظه‌ای را ایجاد نماید.

جدول ۸. آماره‌های ضرایب مدل رگرسیونی متغیر مستقل (توسعه گردشگری)

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	۰/۹۷۴	۰/۶۶۴		۱/۴۶۸	۰/۱۴۴
توسعه گردشگری	۰/۹۰۲	۰/۱۹۸	۰/۴۲۳	۴/۸۰۰	۰/۰۰۰

سنجش همبستگی تأثیرات توسعه گردشگری

در این بخش، میزان رابطه و همبستگی ابعاد مختلف و تأثیرگذار گردشگری نیز در جامعه عشایری بختیاری مورد تحلیل قرار گرفت. نتیجه همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که بین تأثیرات اقتصادی با تأثیرات اجتماعی-فرهنگی رابطه معناداری در سطح ۰/۰۰۰ وجود دارد. بررسی ضریب همبستگی تایید می‌نماید که رابطه مثبت و میزان آن ۰/۲۳۹+ است. به عبارت دیگر با هر گونه تغییر یا بهبود شاخص اقتصادی در نتیجه توسعه گردشگری، شاخص اجتماعی-فرهنگی در جامعه عشایری نیز بهبود پیدا می‌نماید و برعکس آن نیز صادق است. همچنین بین شاخص اقتصادی و زیست محیطی نیز رابطه معناداری وجود دارد اما جهت معناداری منفی بوده است. ضریب همبستگی برابر با ۰/۴۴۲- بخوبی تایید می‌نماید که بهبود شاخص اقتصادی، در ضعیف شدن شاخص زیست محیطی تأثیرگذار باشد. به عبارت دیگر با توسعه اقتصادی گردشگری، بعد زیست محیطی آن می‌تواند صدمات زیادی به منطقه و قلمرو جغرافیایی عشایر تحمیل نماید. برای رابطه شاخص اجتماعی و زیست محیطی نیز، همین موضوع صادق است (ضریب همبستگی برابر با ۰/۱۱۶-). بنابراین با توسعه گردشگری اگر چه شاخص های اقتصادی و اجتماعی جامعه عشایری بهبود و ارتقاء خواهند یافت، اما شاخص زیست محیطی برعکس خواهد بود و بایستی شاهد تأثیرات منفی در این زمینه باشیم (جدول ۹).

جدول ۹. ضرایب همبستگی پیرسون جهت سنجش رابطه تأثیرات توسعه گردشگری

شاخص	N	سطح معناداری	ضریب
اقتصادی-اجتماعی	۲۰۰	۰/۰۰۱	۰/۲۳۹+
اقتصادی-زیست محیطی	۲۰۰	۰/۰۰۰	۰/۴۴۲-
اجتماعی-زیست محیطی	۲۰۰	۰/۰۰۰	۰/۱۱۶-

نتیجه گیری

گردشگری به عنوان یک صنعت پویا به طرق و شیوه های مختلف می‌تواند تأثیرات زیادی در سطوح محلی، منطقه ای و ملی داشته باشد. گردشگری عشایری یکی از گونه های جالب و ماجراجویانه است که در چند دهه گذشته با توجه به رونق و پیشرفت صنعت و فناوری، برای بسیاری از افراد مهم و جالب است. در این تحقیق قلمرو جغرافیایی عشایر بختیاری مورد تاکید بوده است که یک نوع امکان‌سنجی نسبت به تأثیرات توسعه گردشگری عشایر بختیاری صورت گیرد؛ چرا که نتیجه نشان می‌دهد که ظرفیت های گردشگری عشایر بختیاری متنوع و قابل توجه هستند، اما رویکرد برنامه ریزی جهت توسعه و بالفعل نمودن این ظرفیت ها وجود ندارد. نتیجه نشان می‌دهد که صنایع دستی، آداب غنی، جاذبه های اکوتوریسمی، بناها و آثار تاریخی مسیر کوچ، گیاهان دارویی، زندگی در سیاه چادرها و شیوه دامداری از مهمترین ظرفیت هایی هستند که می‌تواند بر اساس آنها نسبت به توسعه گردشگری در قلمرو جغرافیایی عشایر بختیاری توجه بیشتری نمود.

نتیجه نشان داد که توسعه گردشگری می‌تواند تأثیرات قابل توجه ای در زمینه اقتصاد جامعه عشایری به دنبال داشته باشد، بگونه ای که رونق و تنوع تولید، رونق صنایع دستی، ایجاد اشتغال، افزایش درآمد خانوار، کاهش فقر اقتصادی، رونق بازاریابی محصولات بومی، توانمندسازی اقتصادی و افزایش سرمایه گذاری از مهمترین این تأثیرات است. به عبارت دیگر با مهیا نمودن مفهوم توسعه گردشگری، این موضوع می‌تواند بخش های مختلف اقتصاد عشایر منطقه را تحت تأثیر قرار دهد و نوع تأثیرات نیز مثبت و مطلوب است. نتایج تحقیقات گنتمور (۲۰۲۰)، استین جاکوبسن (۲۰۱۰)، قدیری معصوم و همکاران (۱۳۸۹) و قنبری و همکاران (۱۳۹۳) نیز نتیجه این بخش از تحقیق را پوشش می‌دهند و بر تأثیرگذاری اقتصادی گردشگری اشاره دارند.

همچنین توسعه گردشگری از نظر شاخص اجتماعی-فرهنگی نیز در صورت برنامه ریزی و اقدامات مطلوب می‌تواند بسیار تأثیرگذار باشد؛ چرا که نتیجه نشان می‌دهد که توسعه گردشگری می‌تواند از مهاجرت های بی رویه به روستاها و شهرها و همچنین یکجانشینی عشایر جلوگیری نماید. علاوه بر این به بهبود پیوندهای اجتماعی، توزیع مناسب خدمات، بهبود تسهیلات رفاهی، بهبود سواد و آموزش، بهبود حس تعلق، افزایش تعامل و همکاری، ارتقاء امنیت منطقه، توسعه مسیرهای بیلاق و قشلاق و احیای آداب و فرهنگ های بومی نیز کمک خواهد کرد. بنابراین کاملاً مشخص است که توسعه گردشگری، شاخص اجتماعی-فرهنگی جامعه عشایری را می‌تواند تحت تأثیر قرار دهد و تحولات قابل ملاحظه ای را ایجاد نماید. تحقیقات هریس و همکاران (۲۰۰۶)، استین جاکوبسن (۲۰۱۰) و تیرقین و فیفان (۲۰۱۶) نیز بر تأثیر گردشگری بر

آموزش و سواد جامعه میزبان، افزایش مشارکت، احیای فرهنگ های بومی و توزیع خدمات اشاره دارند که با نتیجه این بخش از تحقیق همپوشانی دارند.

برعکس دو شاخص اقتصادی و اجتماعی، توسعه گردشگری از نظر شاخص ها زیست محیطی، تاثیرات منفی و نامطلوبی را به دنبال دارد. همچنانکه توسعه گردشگری مهمترین صدمات را می تواند به جنگل های بلوط منطقه و گونه های گیاهی و جانوری وارد نماید. علاوه بر توسعه گردشگری به کاهش منابع آب در مسیر کوچ، ریختن زباله در مسیر کوچ، تخریب مراتع طبیعی عشایر، تخریب اراضی زراعی و باغی در مسیر کوچ و از بین رفتن چشم اندازهای طبیعی، منجر می شود و این موضوع در بلندمدت و کوتاه مدت جبران ناپذیر خواهد بود. تحقیق ایکا (۲۰۱۸) بر تخریب محیط زیست عشایری، تغییر فرهنگ و تسلط فناوری از سوی توسعه گردشگری اشاره دارد که این تاثیرات منفی می باشد. بنابراین نتیجه بخش زیست محیطی تحقیق حاضر با تحقیق ایکا (۲۰۱۸) سازگاری دارد.

علاوه بر این توسعه گردشگری می تواند به ارتقا ظرفیت های جامعه عشایری کمک نماید. در واقع نتیجه تایید می نماید که توسعه گردشگری می تواند ظرفیت ها و فرصت های بالقوه را به بالفعل تبدیل نماید و بسیاری از مسائل مختلف از جمله بازاریابی و رونق برخی تولیدات، قوت مجددی به خود گیرد. همچنین بین ابعاد تاثیرگذار گردشگری در جامعه عشایری نیز رابطه وجود دارد که در زمینه شاخص اقتصادی و اجتماعی نوع رابطه مثبت است اما در زمینه رابطه شاخص اقتصادی و اجتماعی با زیست محیطی رابطه منفی است. در حقیقت با توسعه اجتماعی و اقتصادی، اگر چه متغیرهای این دو بعد دچار تحول می شوند و اثراتی مطلوبی در جامعه دارند، اما با توسعه این دو شاخص و رونق گردشگری، صدمات جبران ناپذیری می تواند به بعد محیط زیستی وارد شود. از این رو توسعه اقتصادی و اجتماعی گردشگری، تخریب محیط زیست را می تواند به دنبال داشته باشد. به طور کلی گردشگری به عنوان یک رویکرد مهم در جامعه عشایری بختیاری می تواند تاثیرات اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی به دنبال داشته باشد. آنچه که در این زمینه مهم است، شیوه برنامه ریزی جهت توسعه گردشگری در قلمرو عشایری بختیاری مبتنی بر وضعیت طبیعی و انسانی است. با توجه به نتایج به دست آمده پیشنهاد می شود که ۱- یک واحد سازمانی توسعه گردشگری در سطح منطقه جهت برنامه ریزی در قلمرو ایل بختیاری تشکیل شود. ۲- آموزش و آگاهی لازم جامعه میزبان جهت رونق گردشگری مورد تاکید قرار گیرد. ۳- دفاتر خدمات گردشگری، روی این شیوه گردشگری در منطقه تاکید نمایند. ۴- تبلیغات لازم جهت جذب گردشگران خارجی در این حوزه مهم است. ۵- با ارائه بسته های حمایتی بایستی تلاش نمود که سرمایه گذران بخش خصوصی در این زمینه فعالیت بیشتری داشته باشند.

منابع

- پاپلی یزدی، محمد حسین. (۱۳۸۶). گردشگری (ماهیت و مفاهیم)، تهران: نشر سمت.
- حسینی، علی؛ محمدی، جلیل. (۱۳۹۱). تحلیل قابلیت ها و تنگناهای گردشگری سلطانیه به منظور برنامه ریزی راهبردی با استفاده از الگوی تحلیلی سوات، مجله مطالعات گردشگری، ۳۵ (۱): ۳۵-۴۹.
- رحیمی، احمد؛ سائلی، رباب. (۱۳۹۲). تبیین نقش و جایگاه گردشگری های نوین (گردشگری عشایری) در توسعه مناطق عشایری، اولین همایش ملی گردشگری، جغرافیا و محیط زیست پایدار، همدان.
- زارعی، قاسم؛ حاضری، هاتف؛ علی نژاد، لیدا. (۱۳۹۷). تاثیر ظرفیت پذیرش اجتماعی گردشگری عشایری در توسعه پایدار (ایل قشقایی تیره هبیت لو)، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، ۱۱ (۱): ۲۱-۳۱.
- صیدایی، اسکندر؛ صادقی، حجت الله. (۱۳۹۸). مبانی گردشگری پایدار روستایی و عشایری با تاکید بر ایران، اصفهان: نشر جهاد دانشگاهی.
- قدیری معصوم، مجتبی؛ استعلاجی، علیرضا؛ پاک، معصومه. (۱۳۸۹). گردشگری پایدار (روستایی و عشایری)، تهران: موسسه انتشارات دانشگاه تهران.
- قنبری، سیروس؛ رضایی، سمیه؛ منصوری، محمدرضا. (۱۳۹۳). بررسی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری عشایری با استفاده از تکنیک SWOT (مطالعه موردی: ایل بختیاری)، مجله جغرافیایی فضای گردشگری، ۳ (۱۰): ۱۰۵-۱۱۹.
- لطفی، حیدر؛ یوسفی، علی محمد؛ موسوی، رضا. (۱۳۹۰). عشایر، توسعه و گردشگری، تهران: سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح.
- لطفی، سمیه؛ نادری، کریم؛ زلیخانی سیار، لیلا. (۱۳۹۲). موانع مؤثر بر توسعه فعالیت های گردشگری در نواحی روستایی همدان (با تأکید بر روستاهای هدف گردشگری)، مجله برنامه ریزی منطقه ای، ۳ (۹): ۷۷-۸۷.

- میرواحدی، سیدسعید؛ اسفندیاری بیات، الهام.(۱۳۹۵). بررسی پتانسیل کارآفرینی گردشگری فرهنگی در جامعه عشایر قشقایی ایران، مجله گردشگری و توسعه، ۵(۳): ۶۲-۷۸.
- نژاد ایرانی، فرهاد؛ علوی متین، یعقوب؛ اشرف پور، عظیمه.(۱۳۹۰). بررسی موانع توسعه صنعت گردشگری در استان آذربایجان شرقی و ارائه راهکارهای مناسب، مجله تغییرات اجتماعی-فرهنگی، ۷(۱): ۱-۲۱.
- یازرلو، رضا؛ محمد سعیدی؛ علی؛ عبدلی ثانی، محمد.(۱۳۹۲). گردشگری عشایری، نظم و امنیت، مجله علمی دانش انتظامی گلستان، ۴(۱۵): ۱۰۳-۱۱۳.
- Eka Mahadewi, N.(2018). Nomadic Tourism, Wisata Pendidikan Digitalisasidan Wisata Event Dalam Pengembangan Usaha, Jasa Akomodasi Homestay Didestinas Wisata, Journal Kepariwisata, 17(1): 1-13.
- Gantemur,D.(2020). Nomadic tourism: stakeholder collaboration management for tourism development in Mongolia, Proceedings of the Mongolian Academy of Sciences,60(3): 59-72.
- Ishii, K. (2012). The impact of ethnic tourism on hill tribes in Thailand, Annals of Tourism Research, 39(1): 290-310.
- Lukjanova, J.(2019). Problems and trends of regional tourism development in Latvia, Journal of Economics Ecology Socium, 3(1):1-11.
- Milova,Y., Piskovets, E., Chernyshenko,M.(2017). Challenges and Opportunities for Regional Tourism Development, Advances in Economics, Business and Management Research,38(2): 438-442.
- Nicula, V., Spanu, S., Neagu, R.(2013). Regional tourism development, Procedia Economics and Finance, 6(1): 530-541.
- Steenjacobsen,J.(2010). Nomadic Tourism and Fleeting Place Encounters: Exploring Different Aspects of Sightseeing, Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism , 1(2): 99-112.
- Tiberghien,G., Feifan,P.(2016). The life cycle of authenticity: neo-nomadic tourism culture in Kazakhstan, Journal of Tourism and Cultural Change, 16(3): 234-247.
- Wu, X. (2000). Ethnic tourism: a helicopter from “huge graveyard” to paradise, Hmong Studies Journal, 3(4): 1-33.

How to Cite:

Safari Ali Akbari, M., Sadeghi, H. (2021). Feasibility of tourism development effects in Bakhtiari nomads. *Studies of Nomads Area Plannig*, 1(1), 99-109.

ارجاع به این مقاله:

صفری‌علی‌اکبری، مسعود، صادقی، حجت‌اله. (۱۴۰۰). امکان‌سنجی تأثیرات توسعه گردشگری در عشایر بختیاری. *مطالعات برنامه‌ریزی قلمرو کوچ‌نشینان*، ۱(۱)، ۹۹-۱۰۹.

Research Article

Feasibility of tourism development effects in Bakhtiari nomads

Masood Safari Ali Akbari^{1*} - Assistant Professor, Department of Geography, Faculty of Social Sciences, Payame Noor University, Tehran, Iran.

Hojat ollah Sadeghi- PhD, Department of Geography and Rural Planning, Faculty of Geographical Sciences and Planning, University of Isfahan, Isfahan, Iran.

Receive Date: 28 May 2021

Accept Date: 21 July 2021

ABSTRACT

Introduction Tourism is expanding in the form of various spatial patterns, of which nomadic tourism is one. Tourism development in any spatial pattern can have its own effects and consequences. Due to its nomadic diversity, Iran has a significant capacity for tourism development.

Purpose of the research: The purpose of this study is to assess the feasibility of tourism development effects in Bakhtiari nomads.

Methodology The research method is descriptive-analytical and applied in terms of purpose, except for quantitative-in-depth research. The statistical population of the research consists of scientific and executive people (experts) related to the subject. Due to the fact that accurate statistics from the statistical community are not available, the sample size is 200 scientists and executives. The data collection tool was a questionnaire whose validity was performed by elites and its reliability was calculated and confirmed by Cronbach's alpha of 0.81. Sampling was also done purposefully.

Geographical area of research The geographical territory of the research consists of the region covered by Bakhtiari tribes including Chaharmahal and Bakhtiari, Khuzestan and Isfahan provinces.

Results and discussion The results shows that the three economic, socio-cultural and environmental indicators are significant at the level of less than 0.05. The difference between the average economic index (1.28) and social index (1.24) shows that the impact of tourism in terms of these two indicators in the nomadic community can be positive, but in terms of environmental index (-1.101), the type Its effect is negative. The regression result also confirmed that tourism development can be 42% effective in upgrading the existing nomadic capacities. Pearson correlation also indicates the existence of a significant relationship between economic, social and environmental indicators of tourism, which according to the correlation coefficient, there is a positive and direct relationship between economic and social indicators.

Conclusion The result indicates the existence of a relationship between tourism development and the promotion of nomadic capacities. Tourism development can lead to the improvement of some development indicators in the nomadic community. What is important in this regard is optimal management in order to reduce the environmental effects of tourism on the ecology of Bakhtiari nomads.

KEYWORDS: Feasibility, tourism development, Bakhtiari nomads.

¹ * Corresponding Author